Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies,
Online ISSN 2278-8808, SJIF 2021 = 7.380, www.srjis.com
PEER REVIEWED & REFEREED JOURNAL, NOV-DEC, 2021, VOL- 9/68

भारतीय तत्त्वज्ञान, पाश्चिमात्य तत्त्वज्ञा□ व शि□□

परशराम भगिरथ वाघेरे, Ph.D.

सहयोजी प्राध्यापज , ॲड. विठ्ठलराव हांडे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, नाशिज

Paper Received On: 21 DEC 2021
Peer Reviewed On: 31 DEC 2021
Published On: 1 JAN 2022

Scholarly Research Journal's is licensed Based on a work at www.srjis.com

तत्त्वज्ञा□ :

तत्त्वज्ञान म्हणजे ब्रह्म स्वरुपाचे ज्ञान. तत्वज्ञानाला पर्यायी वापरला जाणारा शब्द म्हणजे दर्शन. ज्यात सत्याचे दर्शन घडविले आहे ते शास्त्र. तत्वज्ञान म्हणजे शहाणपणाविषयीचे प्रेम.

शि□□ :

शिक्षण म्हणजे एकाच्या उपदेशाने दुसऱ्याच्या वर्तनात घडवून आणलेला बदल.

स्वामी विवेकांनदाच्या मते, शिक्षण म्हणजे मानवातील उपजत दैवी गुणांची अभिव्यक्ती होय. शंकराचार्य यांच्या मते, शिक्षण म्हणजे आत्मसाक्षात्कार होय.

भारतीय तत्त्वज्ञा□ :

१) वैदिज
२) बुद्धवाद
३) जैनवाद
४) मुस्लीम परंपरा

पाश्चिमात्य तत्त्वज्ञा□ :

१) आदर्शवाद
२) निसर्जवाद
३) ज ार्यवाद
४) वास्तववाद
५) अस्तित्ववाद
६) अध्यात्मवाद
७) मार्क्सवाद
८) आवश्यकतावाद
९) सातत्यवाद
१०) तार्किक प्रत्यक्षतावाद
११) सातत्यवाद

Copyright © 2021, Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies

भारतीय तत्वज्ञान, पाश्चिमात्य तत्वज्ञान व शिक्षण यांचा संबंध अभ्यासतांना

अ) तत्त्वमीमांसा

ब) मुल्यमीमांसा

ज) ज्ञा-नमीमांसा

या प्रमुख संकल्पना मांडणे गरजेचे आहे. तसेच जे तत्त्वज्ञान आणि शिक्षण अभ्यासत आहोत, त्यावेळी पुढील घटकांचा विचार ज रावा.

१) शिक्षणाची ध्येये

२) शिक्षणाची उद्दिष्टे

३) अभ्यासक्रम

४) शिज्ज

५) विद्यार्थी

६) शिस्त, स्वातंत्र्य

७) स्त्री शिक्षणविषयक विचार

तत्वज्ञान आणि शिक्षण संबंध स्पष्ट करता येईल. तत्वज्ञान बदलले की, पूर्ण शिक्षण प्रक्रियेमध्ये बदल होतो.

उदा.: निसर्गवाराचे पुरस्कर्ते रुसो आणि रविंद्रनाथ टागोर आहेत. येथे निसर्गवादी विचार येतील. निसर्गाच्या सानिध्यात शिक्षण देणे अपेक्षित आहेत. शिस्त-स्वयंशिस्त अपेक्षित आहे. अध्यापन पद्धतीत, निसर्गानुसार अध्यापन, कृतीद्वारा शिक्षण, क्रिडाज्जातून शिक्षण अपेक्षित आहे.

विचारवंतामध्ये समजा, महात्मा गांधी व शिक्षण यांचा विचार करावयाचा असेल तर मुलोद्योगी शिक्षण, स्वावलंबन या बाबींचा विचार करावा लागेल.

जसजसे नवनवीन सैद्धांतिक विचार येतील त्याप्रमाणे शिक्षण पद्धतीत बदल करणे अपेक्षित आहे.

संदर्भ

*१) कुंडले, म.बा. (२००३), **शैक्षणिक तत्त्वज्ञान व शैक्षणिक समाजशास्त्र,** पु□: श्री विद्या प्र□ाश□*

*२) के.यु.घोरमोडे, कला घोरमोडे, **शैक्षणिक विचारवंत : भारतीय व पाश्चात्य,** □□पूर : विद्या प्र□ाश□*

*३) आहेर हिरा, **उदयोन्मुख भारतीय समाजातील शिक्षण व शिक्षक,** □□पूर : विद्या प्र□ाश□*

*४) Agarwal S. (2007), **Philosophical Foundations of Education,** Delhi : Authors Press.*

*५) Bhatia s. & Sarin A. (2004), **Philosophical Foundation of Education in India**, Jaipur : ABD Publishers.*

Copyright © 2021, Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies